

Littafin Joel da Ikilisiyar Adventist ta Kwana Bakwai ta Laodiceya - Lamba Ta Goma Sha Biyar

Jeff Pippenger
2025-12-21

Lamba Goma Sha Biyar

Ina jaddada cewa yana da muhimmanci a fahimci alaƙar da ke tsakanin alamar tsararraki huɗu da saƙon ruwan sama na ƙarshen zamani domin a sami kyakkyawan bege na gane muhimmancin ayoyi huɗu na farkon sura ta ɗaya ta littafin Joel. Joel yana rerar waƙar gonar inabi, amma baitin farkonsa shi ne alaƙar annabcin alkawari da tsararraki huɗu.

Sai ya ce wa Abram, “Ka sani tabbatacce cewa zuriyarka za su zama baƙi a ƙasar da ba tasu ba ce, za su bauta musu; su kuwa za su azabtar da su har shekara ɗari huɗu. Haka kuma al’ummar nan da za su bauta wa su, ni zan hukunta su; bayan haka kuma za su fito da dukiya mai yawa. Kai kuwa za ka tafi wurin ubanninka cikin salama; za a binne ka a kyakkyawan tsufa. Amma a tsara ta huɗu za su komo nan kuma; gama muguntar Amoriyawa ba ta cika ba tukuna.” Farawa 15:13–16.

Wannan sashe shi ne annabcin da ya cika ta wurin rayuwar Musa. Sa’ad da littafin Yowel ya fara waƙar gonar inabi da yin nuni ga tsararraki huɗu na hallaka mai ƙaruwa, yana daidaita littafin Yowel da tsararraki na huɗu kuma na ƙarshe na annabci. Wannan tsarar ita ce “zaɓaɓɓiyar tsara” ta Bitrus, waɗanda aka kira su daga duhu zuwa cikin “haske mai ban al’ajabi” nasa. An sa su a gaba da kishiyar takwarorinsu na tsara, waɗanda aka wakilta a matsayin tsarar macizai masu dafi. Wannan tsara ta huɗu kuma ta ƙarshe Yohanna ne yake wakilta, wanda alama ce ta mutum dubu ɗari da arba’in da huɗu, waɗanda “ake kira, kuma zaɓaɓɓu ne, kuma masu aminci ne.”

An kira su a 9/11, aka zaɓe su cikin Kukan Tsakar Dare, kuma suka kasance masu aminci a rikicin dokar Lahadi, kamar yadda Lawiyawa suka kasance masu aminci a tawayen marukan zinariya na Haruna da na Yarobowam. Rayukan da aka tsarkake kamar azurfa a Malaki uku, Lawiyawa ne waɗanda aka zaɓa a lokacin saƙon Kukan Tsakar Dare, gama ana kammala hatimin ne tare da, kuma ta wurin, zubowar Ruhu Mai Tsarki.

A cikin talifin da ya gabata mun fito da wasu zantuka daga tarihin Musa, wanda ‘Yar’uwa White ta bayyana a matsayin alfa na annabcin Littafi Mai Tsarki, wanda ta fuskar annabci yake haɗuwa da Almasihu a matsayin omega na annabcin Littafi Mai Tsarki. Musa shi ne dutsen ginin tushe, Almasihu kuwa shi ne dutsen saman gini. Su duka biyun alamu ne na kuɓuta daga zunubi, kamar yadda aka wakilta a cikin kuɓutar da aka yi daga Masar ta hannun Musa. Duk da haka, dukan bayyanannun ayyukan ikon Allah da suka faru ta hannun Musa, an fi su nesa ba kusa ba, sa’ad da Almasihu ya tabbatar da alkawari tare da mutane da yawa har mako guda. Musa shi ne alfa, Almasihu kuma shi ne omega, omega kuwa ita ce lamba “22,” alfa kuma ita ce lamba “1.”

Idan muna magana game da Musa, muna ganin ceto wanda ya ratsa dukkan shaidarsa ta annabci an kafa shi ne a cikin ruwa. Cetonsa daga ruwan Kogin Nilu a lokacin haihuwarsa ya wakilci Nuhu a cikin jirgin. Baftisma a Bahar Maliya ta yi daidai da Nuhu da su takwas din da suke cikin jirgin, abin da kuma ya yi daidai da baftismar Yoshuwa a Kogin Urdun, wadda Almasihu ya maimaita a wannan wuri daya daidai. Shaidar Musa ta fara da ceto a Kogin Nilu kuma ta fare a kan gabar Kogin Urdun. Baftismar Almasihu ita ce shafewarsa domin ya ba da shaida na shekaru uku da rabi har zuwa mutuwar, wadda aka wakilta tun a farko a baftismarsa. A tashinsa daga matattu akwai dan zubewa kadan har zuwa cikakken zubowar Ranar Fentikos.

Alkawarin Allah ga 'yan Adam ya fara da Nuhu, kuma alƙawarinsa ga zaɓaɓɓen jama'a ta wurin Ibrahim ya cika tare da Musa. Musa, alpha, ya kasance alama ta Yesu, omega, wanda zai zo ya kuma tabbatar da alƙawarin da "mutane da yawa," ba kawai zaɓaɓɓen jama'a kaɗai ba. A matsayin alama ta Almasihu, haihuwar Musa ta yi daidai da alƙawarin da aka ba Nuhu, tare da bakan gizo a matsayin alama ga dukan mutane. Musa kuma ya yi daidai da alƙawarin da aka ba wa zaɓaɓɓen jama'a, tare da kaciya a matsayin alama ga zaɓaɓɓen jama'a. Aikin alƙawarin Musa ya shafi "mutane da yawa," ba kawai zaɓaɓɓen jama'a kaɗai ba. Da ba haka abin yake ba, da ba su kasance kullum suna shan wahala daga taron gaurayen jama'a ba.

A tsakiyar dukan nau'o'in "ruwan ceto" dabam-dabam da aka wakilta a tsawon rayuwar Musa, baftismar da aka yi a Bethabara a Kogin Urdun tana haɗa farkon tarihin alƙawarin Isra'ila ta dā a Kasar Alkawari da kuma farshen tarihintar, a cikin makon da Kristi ya tabbatar da alƙawarin da mutane da yawa. Baftismar Kristi ta yi daidai da baftismar Isra'ila ta dā, kuma waɗannan tarihoɓi biyu suna magana game da tashinsa daga matattu sa'ad da Ya hura 'yan sauƙan ruwan sama kaɗan, kafin yalwar ruwan sama a Fentikos kwana hamsin daga baya. Dukkanin jerin alfa da omega daga Musa zuwa Kristi an bayyana shi a cikin ruwayen ceto.

"A cikin koyar da waɗannan almai, Yesu ya nuna muhimmancin Tsohon Alkawari a matsayin shaida ga aikinsa. Mutane da yawa da suke iƙirarin su Kiristoci ne yanzu suna watsar da Tsohon Alkawari, suna cewa ba shi da wani amfani kuma. Amma wannan ba koyarwar Almasihu ba ce. Ya ɗaukaka darajarsa ƙwarai har a wani lokaci Ya ce, 'In ba su saurari Musa da annabawa ba, to ko da wani ya tashi daga matattu, ba za su yarda ba.' Luka 16:31."

"Muryar Almasihu ce take magana ta bakin kakanni da annabawa, tun daga kwanakin Adamu har zuwa al'amuran ƙarshe na zamani. An bayyana Mai-Ceto a cikin Tsohon Alkawari a sarari kamar yadda yake a cikin Sabon Alkawari. Hasken da ke fitowa daga baya na annabci ne yake bayyana rai na Almasihu da koyarwar Sabon Alkawari da tsabta da kyan gani. Mu'ujizojin Almasihu hujja ce ta allahntakarsa; amma hujja mafi ƙarfi cewa shi ne Mai-Fansar duniya ana samunta ne sa'ad da aka kwatanta annabce-annabcen Tsohon Alkawari da tarihin Sabon Alkawari." *The Desire of Ages*, 799.

A cikin maƙalolin da suke magana game da littafin Joel, muna "kwatanta annabce-annabcen Tsohon Alkawari da tarihin Sabon," haka kuma da tarihin Isra'ila ta ruhaniya ta zamani. Ko Tsohon Alkawari ne ko Sabon Alkawari, ko kuma tarihin saƙonnin mala'iku uku da ya fara a shekara ta 1798, dukan waɗannan layukan an wakilta su a matsayin "muryar Almasihu." Rubutacciyar shaida ta Littafi Mai Tsarki da Ruhun Annabci ita ce muryar Almasihu, kuma muryar

Almasihu, ita ce muryar Wanda yake Kalmar Allah.

“Murya” ta Kalmar Allah ita ce sakon Allah kamar yadda yake wakiltuwa a cikin Rubutacciyar Kalmarsa. Sakonsa a kwanaki na karshe shi ne sakon ruwan sama na karshe, wanda ya hada da ruwan sama na fari, sannan kuma ruwan sama na fari da na karshe, bisa ga Joel.

Yahaya mai Ru’ya yana wakiltar dubu dari da arba’in da hudu wadanda suka komo zuwa tsaffin hanyoyi, gama yana jin “murya” a bayansa. “Muryar” da take a baya ita ce muryar Almasihu “tun daga zamanin Adamu” zuwa gaba.

Sai na juya domin in ga muryar da take magana da ni. Da na juya kuwa, sai na ga fitilu bakwai na zinariya. Ru’ya ta Yohanna 1:12.

Wannan ayar tana wakiltar wani tsagaita a sura ta daya, gama har zuwa ayar da ta gabata Yahaya yana cikin tsibirin da ake kira Patmos, amma a aya ta goma sha biyu ya juya, kuma daga nan zuwa gaba Yahaya yana cikin Wurin Mai Tsarki na Sama. Sa’ad da ya juya, yana yin haka ne domin a aya ta goma ya ji wata murya daga bayansa.

Na kasance cikin Ruhu a ranar Ubangiji, sai na ji a bayana wata babbar murya, kamar ta kaho, tana cewa, Ni ne Alpha da Omega, na farko da na karshe; kuma, Abin da kake gani, ka rubuta shi a cikin littafi, ka aika shi zuwa ga ikkilisiyoyi bakwai da suke cikin Asiya; zuwa ga Afisa, da zuwa ga Simirna, da zuwa ga Pergamos, da zuwa ga Tiyatira, da zuwa ga Sardis, da zuwa ga Filadelfiya, da zuwa ga Laodikiya. Ru’ya ta Yohanna 1:10, 11.

Yahaya yana wakiltar wadanda suke jin muryar Almasihu a bayansu. Ya ji sakon kahon Yereimiya na komawa ga tsaffin hanyoyi, hanyoyin da mugaye suka fi su bi, da kahon gargadin da suka fi su saurara gare shi. Yahaya ya saurara, kuma muryar da take bayansa ta bayyana kanta a matsayin Alfa da Omega—Wanda yake bayyana sabuwar hanya tare da tsohuwar hanya.

Kuma a tsakiyar fitilu bakwai akwai wani mai kama da Dan Mutum, sanye da riga mai kai wa har kafa, kuma a daure a kirjinsa da damarar zinariya. Kansa da gashinsa kuwa farare ne kamar ulu, farare kamar kanƙara; idanunsa kuma kamar harshen wuta ne; kafafunsa kuma kamar tagulla mai tsabta, kamar an kone su a cikin tanderu; muryarsa kuma kamar kanƙar ruwaye masu yawa. Kuma yana riƙe da taurari bakwai a hannunsa na dama; daga bakinsa kuma takobi mai kaifi mai fuskoki biyu ya fito; fuskatarsa kuma kamar rana ce sa’ad da take haskawa da kanƙanta. Ru’ya ta Yohanna 1:13–16.

A cikin aya ta goma sha biyu, Yohanna ya juya ya ga wahayi na Almasihu, wanda Sister White ta daidaita da wahayin Almasihu da Daniyel ya samu, wanda shi ne wahayin da Ishaya, Irmiya, Ezekiyyel, da Bulus suka samu.

“Da kwazo mai tsanani nake dokin jiran lokacin da al’amuran ranar Fentikos za su sake faruwa da iko mafi girma fiye da yadda ya kasance a wancan lokaci. Yohanna ya ce, ‘Na ga kuma wani mala’ika yana saukowa daga sama, yana da babban iko; kuma kasa ta haskaka da daukakarsa.’ Sa’an nan kuma, kamar a lokacin Fentikos, mutane za su ji an yi musu magana da gaskiya, kowane mutum cikin harshensa.”

“Allah zai iya hura sabuwar rai cikin kowane rai da ke da kaunar gaske ta yi masa hidima [Adamu da kwarin kasusuwan Ezekiyel], kuma zai iya taɓa leɓɓa da garwashin wuta mai rai daga bisa bagadi [Ishaya], ya sa su kuma su zama masu iya magana cikin yabonsa. Dubban muryoyi za su cika da iko domin su furta manyan gaskiya masu banmamaki na Maganar Allah. Za a kwance harshen mai yin tuntuɓe [wani harshen Ishaya], kuma za a karfafa masu jin tsoro su ba da shaidar gaskiya da gaba gadi. Ubangiji ya taimaki mutanensa su tsarkake haikalin rai daga kowane kɓanta [Lawiyawan Malakai], kuma su riƙe irin wannan kusanci da Shi har su zama masu tarayya da ruwan sama na karshe zamani sa’ad da za a zuba shi.” Review and Herald, July 20, 1886.

Wahayin da muke dubawa ya haɗa da bayanin muryar Almasihu. Sa’ad da Yohanna ya juya ya kuma ji muryar Almasihu, ta kasance kamar karar “ruwaye masu yawa.” Sa’ad da muryar Almasihu take magana game da alkawarinsa da mutane ko da zaɓaɓɓen al’umma, ana danganta ta da ruwaye masu yawa. An buɗe saƙon Daniyel bakwai zuwa tara a shekara ta 1798, sa’an nan kuma, a shekara ta 1989 an buɗe saƙon Daniyel goma zuwa sha biyu. Shekara ta 1798 tana da alaƙa da muryar Kogin Ulai, kuma shekara ta 1989 ita ce muryar Kogin Hiddekel.

“Haske da Daniyel ya karɓa daga wurin Allah an ba shi ne musamman domin waɗannan kwanaki na karshe. Wahayoyin da ya gani a bakin kogunan Ulai da Hiddekel, manyan kogunan Shinar, yanzu suna kan hanyar cika, kuma dukan abubuwan da aka annabta za su jima kaɗan su faru.” Testimonies to Ministers, 112.

Kogin Urdun shi ne mahadin tsakanin tarihin alkawari na alpha da tarihin alkawari na omega na Isra’ila ta da. Kalmar Urdun na nufin “mai saukowa,” kuma tana wakiltar Almasihu “babban mai saukowa.”

Ku kasance da wannan tunani a cikinku, wanda kuma yake cikin Almasihu Yesu: Shi kuwa, da yake cikin surar Allah, bai dauka daidai da Allah kamar kwace ba: Amma ya mai da kansa ba kome ba, ya dauki surar bawa, aka kuma same shi cikin kamannin mutane: Da aka same shi cikin siffa kamar mutum, sai ya kasantar da kansa, ya zama mai biyayya har zuwa mutuwa, har ma mutuwar gicciye. Filibiyawa 2:5–9.

Kogin Urdun yana wakiltar Almasihu, “mai saukowa mai girma,” kuma Urdun shi ne mahadin da ke tsakanin tarihin alpha da omega na zaɓaɓɓun mutanen Allah, waɗanda aka ba su gonar inabi domin su kula da ita. Ruwan kubutarwar Musa suna wakiltar muryar Almasihu, wadda za a iya ji idan rai zai juya kawai, domin ya ji “muryar da take a bayansu,” kuma muryar da za su ji a sa’an nan ita ce—muryar ruwaye masu yawa. Daga rigyayar Nuhu har zuwa hallakar Urushalima a shekara ta 70 AD, an gabatar da ruwan kubutarwa a matsayin alamomin hanya ga mutanen alkawarin Allah. Waɗannan alamomin hanya suna wakiltar tarihin cikin gida na mutanen alkawarin karshe na Allah, dubu dari da arba’in da huɗu. Ruwan da ke ciyar da Kogin Urdun yana samo asali ne daga raba da dusar kankara da suke taruwa a tsaunukan Hermon, waɗanda suke zama asalin ruwan Kogin Urdun.

Wakar matakai ta Dawuda. Ga shi, yadda yake da kyau kwari da kuma dadi, ‘yan’uwa su zauna tare cikin haɗin kai! Yana kama da man shafawa mai daraja a kan kai, wanda ya gangaro zuwa kan gemu, har zuwa gemun Haruna; wanda ya gangaro har zuwa bakin tufafinsa; Kamar

raƙar Hermon, kamar kuma raƙar da ta sauko a kan duwatsun Sihiyona: gama a can Ubangiji ya umarci albarka, wato rai har abada. Zabura 133:1–3.

Wadannan ruwaye kuma suna samar da kogon Pan, wani tafki mai zurfi, da yake a cikin kogo da yake a Panium na Daniyel 11:13–15, da Kaisariya Filibi a zamanin Bitrus. Maɓuɓɓugan farko na Kogin Urdun ma suna samar da shaidan-tafkin kogon Pan. Muryar ruwaye masu yawa tana bayyana cewa babban rikici tsakanin Almasihu da Shaidan ya samo asali ne daga kololuwar manyan duwatsu na tsaunukan Hermon.

Ni kuma ina gaya maka, kai ne Bitrus, kuma a kan wannan dutse zan gina ikilisiyata; kuma kofofin jahannama ba za su rinjaye ta ba. Matiyu 16:18.

Sunan “Hermon” na nufin “mai tsarki, tsarkakakke, wanda aka kefe, ko kuma wanda aka ware,” kuma alama ce ta Sama, tushen dukan ruwa da kuma farkon babban rikici kamar yadda aka wakilta da “kofofin jahannama,” wanda shi ne sunan da Yesu ya dora wa kogon Pan sa’ad da yake a Kaisariya Filibi. A cikin wannan yanayi ne aka canza Simon Barjona zuwa Bitrus. Simon na nufin ‘wanda yake ji,’ kuma Barjona na nufin ‘ɗan kurciya.’ Simon alama ce ta rai wanda ya ji sakon baftismar Yesu da aka wakilta ta wurin Ruhu Mai Tsarki cikin siffar kurciya. Kamar yadda wanda ya ji sakon baftismar Almasihu yake canzawa cikin Bitrus mai wakiltar 144,000. An hatimce Bitrus yana a Panium, wanda shi ne ayoyi goma sha uku zuwa goma sha biyar na Daniyel goma sha daya.

Daga ruwan Hermon, Kogin Urdun, alamar Almasihu—babban Mai saukowa—yana kammala tafiyarsa a Tekun Matattu. Daga Sama, inda raƙar rai take asali, Almasihu ya sauko zuwa ga mutuwar gicciye, wadda Tekun Matattu ke wakilta. Gabar Tekun Matattu ita ce mafi zurfin fili da yake bayyane a doron ƙasa. Kogin Urdun mai saukowa yana saukowa zuwa mafi ƙasƙancin matakin ruwa a duniya, kamar yadda Almasihu ya sauko zuwa ga mutuwarsa a kan gicciye. Daga ruwan rai zuwa ruwan mutuwa, Kogin Urdun yana wakiltar saukowar Almasihu daga sama zuwa gicciye.

Muhimman jigogin annabcin Littafi Mai Tsarki suna da alaƙa da ruwa, kuma annabcin Littafi Mai Tsarki muryar Almasihu ce, wadda ita ce muryar ruwaye masu yawa. Karuwar Babila tana zaune a kan ruwaye masu yawa, kuma ruwayen Yufiretis ana busar da su domin a shirya hanyar sarakunan gabas, kuma ’yan kasuwa da sarakuna suna tsayawa daga nesa suna makoki gama jiragen Tarshish an hallaka su a tsakiyar tekuna, kuma alkawarin mutuwa da mashayan Efraim suka karɓa sa’ad da suka boye kansu a ƙarƙashin ƙarya, ana soke shi ta wurin ambaliyar mamaya ta dokar Lahadin papanci.

Lokacin da Sister White ta yi ishara da “manyan kogunan Shinar,” tana nufin Kogunan Tigris da Yufiretis. Ana iya bibiyar wadannan ruwaye har zuwa Gonar Adnin, inda su ne kogi na uku da na huɗu da suka fito daga Adnin.

Kuma sunan kogi na uku shi ne Hiddekel; shi ne wanda yake gudana zuwa gabashin Assuriya. Kuma kogi na huɗu shi ne Euphrates. Farawa 2:14.

Hiddekel shi ne Tigris, kuma ba shakka, Euphrates kuwa shi ne Euphrates, ko da yake masana tarihi da masana tauhidi na zamani ba su yarda ba. Suna nacewa cewa Ulai ba babban kogi ba ne, sai dai wata tashar ruwa ce da mutum ya gina a Farisa, ba a Shinar ba. Waɗannan hukumomin ɗan’adam ɗin nan ne kuma suke tabbatar da cewa koguna biyu kaɗai masu wani muhimmanci da ake dangantawa da Shinar su ne Tigris da Euphrates, kuma annabiyar ta faɗa cewa Ulai da Hiddekel su ne “manyar kogunan Shinar.”

Kalaman annabiya game da saƙon ruwa suna adawa da masana na zamani, kamar yadda tsoffin masana suka yi—waɗanda suka yi adawa da saƙon ruwan Nuhu. An sanar da mu cewa wahayoyi biyu da waɗannan koguna biyu suke wakilta suna cikin aiwatar cika, sabili da haka, duk abin da aka wakilta a cikin waɗannan wahayoyi biyu da aka bayar ta wurin “manyar koguna biyu na Shinar,” ba da daɗewa ba zai cika. Saƙon da yake da alaƙa da waɗannan koguna shi ne muryar Almasihu, gama muryarsa kamar ruwa masu yawa take. Tigris da Yufiretis suna wakiltar babban jigon annabci, kuma shaidarsu tana da alaƙa da alkawarin da Musa na alfa ya kafa, wanda shi ne wannan alkawari ɗaya da Almasihu na omega ya tabbatar.

A cikin annabci, kogin Tigris yana wakiltar Assuriya, kuma Yufiretis kuwa Babila ne. A cikin wannan dangantaka, su ne iko biyu ɗin nan, waɗanda Irmiya ya wakilta da zakuna, waɗanda za su fara kai masarautar arewa zuwa bauta, sannan daga baya su kai masarautar kudu zuwa bauta.

Isra’ila tumaki ne da ya watse; zakuna sun kore shi: da fari sarkin Assuriya ya cinye shi; a karshe kuma wannan Nebukadnezzar sarkin Babila ya karya kasusuwansa. Irmiya 50:17.

Dukansu Assuriya da Babila abokan gāba ne na arewa dangane da kowanne masarautar Isra’ila, saboda haka su ne misalai na sarkin arewa na jabu—ikon papanci. Ainihin al’adun siyasa da na addini iri ɗaya ne waɗannan iko biyu suka aiwatar, kasancewar sun tashi daga muhalli guda na al’adu; amma tsarin siyasar Assuriya ya fi jaddada tafiyar da mulki na gwamnati, alhali kuwa Babila ta fi jaddada tafiyar da mulki na coci, ko da yake suna da kamanceceniya kwarai. Roma arna da Roma ta papanci a wasu mata kai iri ɗaya suke, amma duk da haka, Roma arna tana wakiltar tafiyar da mulki na gwamnati, Roma ta papanci kuwa tafiyar da mulki na coci. Assuriya, a dangantakar annabci da Babila, masarauta ce ta tafiyar da mulki na gwamnati, sai Babila ta biyo baya a matsayin irin wannan iko mai jaddada tafiyar da mulki na coci. Assuriya ta wakilci Roma arna, Babila kuma tana wakiltar Roma ta papanci. Dukkan waɗannan iko huɗu sun tattake Wuri Mai Tsarki da rundunar Allah. Assuriya tana da alaƙa da Tigris, Babila kuma da Yufiretis. Wannan ya yi daidai da bushewar Yufiretis a cikin littafin Ru’ya ta Yohanna, domin a shirya hanya ga sarakunan gabas, kamar yadda aikin Sairus ya misalta ta wurin karkatar da Yufiretis domin a rushe Babila. Babila ita ce Yufiretis; Assuriya ita ce Tigris.

Sarkin arewa cikin annabci yana cin nasara a kan duniya a lokacin rikicin dokar Lahadi, sa’an nan kuma ya fāɗi; amma sau da yawa ana wakiltar wannan cin nasara a matsayin ambaliya mai rinjaye kwarai. Labarin sarkin arewa, kamar yadda Assuriya da Babila suka wakilta, ana yi masa alama da koguna, gama ana ba da labarin ne ta muryar manyan ruwaye masu yawa.

Ana kiran kasar da take tsakanin koguna biyu da Mesofotamiya, wanda yake nufin “kasar da take tsakanin koguna biyu.” Koguna biyun nan suna wakiltar ikon arewa wanda Allah yake amfani da

shi don horar da mutanensa masu ridda ta wurin warwatsa su cikin bauta. Daya daga cikin rassan rafukan muryar manyan ruwaye ana same da shi a cikin suna “Padanaram,” wanda aka ambace shi sau goma kacal a cikin Nassosi. Ambato na farko yana da alaƙa da alkawari, gama yana bayyana tushen jinin Rebeka, matar Ishaku. Ayar tana cewa:

Ishaku kuwa yana da shekara arba'in sa'ad da ya auri Rebeka, 'yar Betuwel Bafadan-Aram, 'yar'umar Laban Basuriyawa.

An nuna ƙarshen shekaru arba'in a kan shaidu uku na Musa yana kaiwa ga Kadesh, 1863 da kuma dokar Lahadi. Auren Ishaku aure ne na alkawari, mai misalta auren Almasihu da dubu ɗari da arba'in da huɗu a lokacin dokar Lahadi, wadda ita ce 1863, wadda ita ce Kadesh, wadda ita ce ƙarshen tarihin alkawari na shekaru arba'in. Rifkatu 'yar Bafillace ce, kuma 'yar'umar Laban Bafillace, (wanda a tsara mai zuwa na tarihin alkawari, ya karya alkawari da Yakubu ɗan Ishaku.)

Bethuwel na nufin “gidan kufai” ko “mai kufaitawa,” saboda haka Rebeka 'yar “gidan mai kufaitawa” ce. Suriya na nufin tudu da fili mai fāɗi, kuma Padanaram na nufin Mesofotamiya, wato ƙasar da take a tsakani. Rebeka ta fito daga zuriyar Suriyawa waɗanda suka zo daga Mesofotamiya, tudun da yake a tsakani tsakanin “Tigris na Assuriya” da “Yufiretis na Babila,” waɗanda suke wakiltar zakuna da Ubangiji ya yi amfani da su domin ya tarwatsa tumakinsa masu ridda. Gidan masu kufaitawa ya haɗu da gidan Allah a cikin auren Ishaku da Rebeka. Ba haɗari ba ne cewa a ambaton farko na Padanaram, waɗannan koguna biyu masu wakiltar sarkin arewa na annabci, wanda ake wakilta a matsayin ambaliyar ruwa mai malala, aka fara ambatonsu a Farawa 25:20.

Haɗin gidan kufai da mutanen alkawarin Allah ya ci gaba sa'ad da Yakubu ya gudu daga Isuwa, ya kuma ƙare a wurin baffansa Laban, inda ya yi hidima na lokaci biyu na kwanaki 2520 domin ya sami auren alkawari na gaba. Daya auren ya ƙare da warwatsuwar mulkin arewacin Isra'ila, ɗayan kuma ya ƙare da warwatsuwar mulkin kudancin. Sa'ad da lokutan warwatsuwar waɗannan masarautu biyu suka ƙare, bi da bi, a 1798 da 1844, sai auren da Yakubu ya yi aiki domin sa cikin lokaci biyu na 2520 ya cika, domin ango ya zo ga auren a ranar 22 ga Oktoba, 1844.

To, ashe Almasihu ya auri Leah, wadda take nufin “gajiya da kasala,” ko kuwa ya auri Rachel, wadda take nufin “matafiyi mai kyau?” Leah da Rachel suna wakiltar rukuni biyu na budurwai matafiya, budurwa ɗaya wadda “ta gaji” da kuma budurwa ɗaya wadda “ta yi tafiya da kyau” a kan hanyar zuwa auren Yakubu a ranar 22 ga Oktoba, 1844.

“An kafa musu haske mai ƙyalli a bayansu a farkon hanyar, wanda wani mala'ika ya gaya mini shi ne ‘kukan tsakar dare.’ Wannan haske ya haskaka dukan hanyar, ya kuma ba da haske ga ƙafafunsu, domin kada su yi tuntuɓe.

“In suka ci gaba da sa idanunsu ga Yesu, wanda yake a gabansu, yana bishe su zuwa birnin, suna cikin aminci. Amma ba da daɗewa ba wasu suka gaji, suka ce birnin yana da nisa ƙwarai, alhali kuwa sun yi tsammanin da tuni sun riga sun shiga cikinsa. Sai Yesu ya kan ƙarfafa su ta wurin ɗaga hannunsa na dama mai ɗaukaka, daga hannunsa kuma wani haske ya fito wanda ya yi ta kaɗawa a bisa ƙungiyar masu jiran zuwan Ubangiji, suka kuma yi ihu, ‘Alleluia!’ Wasu kuwa da ganganci suka musanta hasken da yake a bayansu, suka ce ba Allah ba ne ya bishe su

har can. Sai hasken da yake a bayansu ya mutu, ya bar kafafunsu cikin duhu kurmus, suka yi tuntube, suka rasa ganin alamar da kuma Yesu, suka kuma fāḍī daga hanyar zuwa ƙasa cikin duniya mai duhu da mugunta da take a ƙasa.” Early Writings, 15.

A cikin 1844, motsin Milleriyawa na Filadelfiya ya shiga cikin aure. Auren 22 ga Oktoba, 1844 ya raba rukuni biyu na masu sujada da Rahila da Lai’atu ke wakilta. Rahila tana wakiltar wani rukuni da ya yi nasarar tafiya a kan hanya zuwa auren 22 ga Oktoba, 1844, amma rukunin Lai’atu ya gaji. Sai aka raba su, kuma aikin gwaji na mala’ika na uku ya fara, daidai a inda aikin gwajin Kiran Tsakar Dare ya ƙare.

Auren ya riga ya fara, kuma daga nan gaba za a cika shi kuma a gwada shi. An cika auren a shekara ta 1846, kuma tsarin gwajin mala’ika na uku ya fara. A shekarun 1849 da 1850 Ubangiji yana miƙa hannunsa a karo na biyu domin ya tattara ragowarsa. A lokacin ne aka sanya tebur na biyu na Habakkuk cikin tarihi, kamar yadda rukunan doka na biyu suka kasance alama. Bayan Musa ya karya rukuni na farko, aka gabatar da rukuni na biyu na alluna. Taswirar 1850 ta maye gurbin ta 1843, kuma a shekara ta 1850, gwajin Isra’ila ta dā a matsayin amaryar sabon alkawarin Allah ya ci gaba zuwa Kadesh da 1863.

A shekara ta 1856, ƙarin ruwa daga kogunan biyu ya zo ta alƙalamin Hiram Edson. Hasken da ya shafi “sau bakwai” wanda ya zo ta alƙalamin Edson, shi ne hasken da kogunan biyun nan suke wakilta, waɗanda suka fara shaidarsu ta annabci a Gonar Adnin. Gonar Adnin alama ce ta tawayen ’yan Adam ga dokar Allah, kuma ita ce inda ruwayen kogunan Ulai da Hiddekel suka fara tafiyarsu. Suna bi ta cikin tarihin alkawari, domin wannan Gona, alamar tawaye, ita ma ita ce inda aka yanka ɗan rago domin a samar da tufafin da za su maye gurbin ganyen ɓaure da ke kan Adamu da Hauwa’u. Tarihin alkawari ya fara ne da alkawarin rai tsakanin Adamu da Allah. Wannan alkawari, wanda itacen rai yake alamta shi, ya kai ga karyayyen alkawarin da Adamu da Hauwa’u suka yi, wanda ya fara sabon alkawarin rai, sa’ad da Dan Ragon da aka yanka tun kafin kafuwar duniya ya ba da sutura ga ma’auratan nan tsirara kuma batattu. Kogunan biyu da suke gudana daga wannan Gona a ƙarshe sun zama alamomin ikokin da Allah yake amfani da su a matsayin sandar horonsa.

Ya Asshurawa, sandar fushina ne, kuma kulkin da yake hannunsu shi ne hasalina. Zan aike shi gāba da al’umma mai riya, kuma a kan mutanen fushina zan ba shi umarni, yā kwashe ganima, yā kama abin farauta, yā tattake su kamar laka a tituna. Ishaya 10:5, 6

Waɗannan koguna biyu sun gudana daga Adnin zuwa zuriyar Rifkatu da aurenta na alkawari da Ishaku, sannan zuwa ga Yakubu, inda aka wakilta ruwan koguna biyun a matsayin lokaci biyu mabambanta na sau bakwai. Sa’an nan kuma, waɗannan koguna biyu ɗin nan ne suke gudana ta cikin surori shida na ƙarshe na Daniyel, inda kowane kogi yake wakiltuwa da surori uku. Kogi ɗaya yana wakiltar ƙaruwa cikin sani wadda aka buɗe hatiminta a surori bakwai, takwas da tara, ɗayan kogin kuma yana wakiltar ƙaruwa cikin sani wadda aka buɗe hatiminta a surori goma, goma sha ɗaya da goma sha biyu.

An wakilta surori na bakwai, takwas da tara a matsayin wahayin Ulai, kuma an kwatanta Kristi ta hanya makamanciya a surori na goma, goma sha ɗaya da goma sha biyu. A cikin duka wahayi

biyun na kogin, waɗanda surori uku ke wakilta—an wakilta Kristi a matsayin mai tsaye a bisa ruwa.

Kuma ya faru, sa’ad da ni, ni da kaina Daniyel, na ga wahayi, kuma na nemi ma’anarsa, sai ga, ga shi, wani ya tsaya a gabana mai kama da mutum. Kuma na ji muryar mutum daga tsakanin gaɓoɓin Ulai, wadda ta yi kira, ta ce, Jibra’ilu, ka sa mutumin nan ya fahimci wahayin. Daniyel 8:15, 16.

Wahayin Kristi a sura ta goma yana kama da wahayin da Yohanna ya gani a Ru’ya ta Yohanna sura ta ɗaya, kuma a wahayin Daniyel na sura ta takwas Palmoni yana a bisan ruwaye, kamar yadda yake a sura ta goma sha biyu, inda yake sanye da lilin.

“A lokacin ziyarar Jibra’ilu, annabi Daniyel bai iya karɓar ƙarin umarni ba; amma bayan ’yan shekaru kaɗan, yana marmarin ya ƙara sanin batutuwan da ba a riga an bayyana su sarai ba, sai ya sāke sa kansa ga neman haske da hikima daga wurin Allah. ‘A waɗannan kwanaki ni Daniyel ina makoki har makonni uku cikakku. Ban ci abinci mai daɗi ba, nama kuma bai shiga bakina ba, ko ruwan inabi, ban kuma shafa wa kaina mai ko kaɗan ba.... Sa’an nan na ɗaga idanuna, na duba, sai ga wani mutum sanye da lilin, kugunsa kuwa a ɗaure da zinariya mai tsabta ta Ufaz. Jikinsa kuma yana kama da beryl, fuskarsa kuma kamar hasken walƙiya, idanunsa kuma kamar fitilun wuta, hannuwansa da ƙafafunsa kuma kamar gogaggen tagulla a launi, muryar maganarsa kuma kamar ƙarar taron jama’a mai yawa.”

“Ba wani ƙasa da Dan Allah ne ya bayyana ga Daniyel ba. Wannan kwatancin ya yi kama da wanda Yohanna ya bayar sa’ad da aka bayyana masa Almasihu a tsibirin Patmos. Ubangijinmu yanzu ya zo tare da wani manzon sama domin ya koya wa Daniyel abin da zai faru a kwanaki na ƙarshe. An ba Daniyel wannan sani, kuma an rubuta shi ta wurin hurarriyar wahayi domin mu, waɗanda iyakar duniya ta zo a kanmu.” Review and Herald, Fabrairu 8, 1881.

A cikin wahayin Almasihu na Hiddekel a sura ta goma, Almasihu yana kan ruwa kuma yana sanye da lallausan tufafin lilin, kuma a cikin wahayin Ulai yana kan ruwa. Wahayin Ru’ya ta Yohanna ɗaya ya yi daidai da wahayin da aka gabatar a cikin wahayin Ulai da Hiddekel, inda Sister White ta bayyana cewa “ba wani ba ne face Dan Allah.” Sa’ad da ta bayyana mala’ikan Ru’ya ta Yohanna goma, ta ce mala’ikan “ba wani ba ne face Yesu Almasihu.” Mala’ikan da ke cikin Ru’ya ta Yohanna goma yana ɗaga hannunsa zuwa sama, yana kuma rantsewa da Wanda yake raye har abada abadin, abin da yake da alaƙa da wahayin Almasihu a sura ta goma sha biyu, wanda yake ɗaga hannayensa biyu zuwa sama yana kuma rantsewa da Wanda yake raye har abada abadin. A cikin Ru’ya ta Yohanna goma yana kan ruwa da kuma ƙasa.

Abin da yake “tsakanin gaɓɓun” kogi ruwa ne, kuma Daniyel ya ji “muryar wani mutum daga tsakanin gaɓɓun,” saboda haka muryar ta fito daga mutumin da yake a bisan ruwan, kuma muryar ita ce ƙararin ruwan kogin Ulai.

A rana ta ashirin da huɗu ga wata na fari kuwa, sa’ad da nake a gefen babban kogin nan, wato Hiddekel; sai na ɗaga idona, na duba, ga shi kuma,

wani mutum sanye da lilin, wanda kugu nasa aka ɗaure da tsantsar zinariya ta Uphaz: Jikinsa kuma ya yi kama da duwatsu beryl, fuskarsa kuma kamar bayyana ta walƙiya, idanunsa kuwa

kamar fitilun wuta, hannuwansa da kafafunsa kuma kamar launin tagulla mai goge, muryar maganarsa kuwa kamar muryar taro mai yawa. ...

Amma kai, ya Daniyel, ka rufe kalmomin, ka kuma hatimce littafin har zuwa lokacin farshe: da yawa za su yi ta kai da komo, kuma ilimi zai karu. Sa'an nan ni Daniyel na duba, ga shi, wadansu biyu kuma suna tsaye, daya a wannan gefen gabar kogin, daya kuma a wancan gefen gabar kogin. Sai daya ya ce wa mutumin da yake sanye da lilin, wanda yake a bisa ruwan kogin, Har yausha ne za a kai ga karshen wadannan abubuwa masu ban al'ajabi? Sai na ji mutumin da yake sanye da lilin, wanda yake a bisa ruwan kogin, sa'ad da ya daga hannunsa na dama da hannunsa na hagu zuwa sama, ya kuma rantse da wanda yake rayayye har abada cewa zai kasance na wani lokaci, da lokuta, da rabin lokaci; kuma sa'ad da ya gama wargaza ikon tsarkakan mutane, dukan wadannan abubuwa za su cika.

Na ji, amma ban fahimta ba; sai na ce, Ya Ubangijina, menene karshen wadannan abubuwa? Sai ya ce, Ka tafi, Daniyel: gama an rufe kalmomin, an kuma hatimce su har zuwa lokacin farshe. Da yawa za a tsarkake su, a mai da su farare, a kuma gwada su; amma mugaye za su yi mugunta: kuma babu ko daya daga cikin mugaye da zai fahimta; amma masu hikima za su fahimta. Daniyel 10:4–6; 12:4–10.

Manyan kogunan Shinar, kamar yadda Sister White ta bayyana su, duka suna da alaƙa da wahayi inda Almasihu yake bisa ruwa yana magana, gama muryarsa kamar karar manyan ruwaye take. A cikin wadannan wahayoyin guda biyu, ana yin tambayar nan ta “har yausha?” Haka kuma, an wakilai kogunan biyu a cikin “tambaya da amsa” na Daniyel sura ta takwas, wanda shi ne ginshiki na tsakiya da kuma harsashin Adventism. A can, kogunan biyu alamu ne na “lokuta bakwai” na watsewa da tattakewa na Wuri Mai Tsarki da kuma rundunar. Kogunan biyu suna cika matsayinsu a matsayin sandar horo ta Allah, sa'an nan kuma su kwarara zuwa cikin tarihin Millerite na mala'ika na fari, inda William Miller ya gano jauharinsa na annabci na farko, wato layin “lokuta bakwai” a cikin Leviticus ashirin da shida. Kogunan biyu suna wakiltar watsewar nan biyu ta shekaru 2520, wadanda zakuna biyun Assuriya da Babila suka aiwatar, wadanda Tigris da Euphrates suke wakilta, kuma ba shakka kuma Leah da Rachel, 'ya'yan dan'uwa mata na Rebekah, wadanda aurensu na alkawari ya faru sa'ad da Ishaku yake dan shekara arba'in, kamar yadda yake a rubuce a Farawa 2520.

Miller ya gabatar ne kawai da watsewar “lokatai bakwai” a kan masarautar kudu ta Yahuza, wadda aka cika ta tare da annabcin shekaru 2300 a shekara ta 1844. A shekara ta 1856, “sabon ruwan inabi” na “lokatai bakwai” ya bayyana irin wannan watsewa a kan masarautar arewa, yana karewa a shekara ta 1798. A matsayin binciken annabci na farko na William Miller, ruwan kogin Euphrates ya zo a matsayin koyarwar alpha a cikin tarihin mala'ika na farko. Ruwan kogin Ulai ya zo tare da mala'ika na uku. Binciken alpha na Miller shi ne lokatai bakwai da kogin Ulai ya wakilta, kuma binciken omega na Hiram Edson shi ne lokatai bakwai da kogin Hiddekel ya wakilta.

Lambar 2520 tana wakiltar tsawon lokacin da yake iri daya ga kowane mulki, amma wanda yake farawa da karewa da tazarar shekaru arba'in da shida a tsakaninsu. Shekara ta 1798 tana nuna lokacin farshe da zuwan mala'ika na farko na Ru'ya ta Yohanna sura ta goma sha huɗu. 1798 cikar

shekaru 2520 ne na tarwatsawar da aka kawo a kan mulkin arewa ta bakin zaki na Assuriya. 1844 kuma cikas “sau bakwai” ne da aka kawo a kan mulkin kudu, kuma zaki na Babila ne yake wakiltarsa. Koguna biyun su ne iyakokin tarihin sakonnin mala’ika na farko da na biyu, wadanda suka kare da zuwan na ukun a ranar 22 ga Oktoba, 1844, sa’ad da aka busa kaho na bakwai da kuma kahon jubili a Ranar Kafara ta kamanni.

Sa’an nan za ka sa a busa kahon jubili a rana ta goma ga wata na bakwai; a ranar kafara za ku sa a busa kahon a cikin dukan kasarku. Leviticus 25:9.

Busar kaho na bakwai alama ce ta aikin Almasihu na hada Allahntakarsa da ’yan Adam, kuma ana wakiltarsa da shekaru 2300 na wahayin Kogin Ulai; kuma busar kahon jubili alama ce ta alkawarin kasar da aka karya aka kawo a kan mutanen Allah, abin da Daniyel ya kira la’ana da rantsuwar Musa, kuma abin da Musa ya kira “husumar alkawarin Allah.”

Hakika, dukan Isra’ila sun ketare dokarka, har ma da kaucewa, domin kada su bi muryarka; saboda haka la’ana ta zubo a kanmu, da kuma rantsuwar da aka rubuta cikin dokar Musa bawan Allah, domin mun yi masa zunubi. Daniyel 9:11.

“la’ana” da kuma “rantsuwar” da aka rubuta a “cikin dokar Musa” su ne “sau bakwai” na Lawiyawa ashirin da shida. Kalmar da aka fassara da “rantsuwa” ita ce wannan kalmar Ibrananci daya da a cikin Lawiyawa aka fassara da “sau bakwai.” La’anar, saboda karya rantsuwar alkawari a cikin sura ta ashirin da biyar, an bayyana ta a cikin sura ta ashirin da shida, inda Musa ya bayyana la’anar a matsayin “jayayyar alkawari.”

Sa’an nan ni ma zan yi tafiya da ku a gaba da ku, kuma zan hukunta ku har sau bakwai saboda zunubanku. Kuma zan kawo takobi a kanku, wanda zai rama gardamar alkawarina; kuma sa’ad da aka tattara ku a cikin biranenku, zan aiko da annoba a tsakaninku; kuma za a miƙa ku cikin hannun makiyi. Leviticus 26:24, 25.

Ubangiji ya kawo takobin zaki na Assuriya a kan masarautar arewa domin “hukunta” su ta wajen ba da su cikin “hannun makiyi,” a shekara ta 723 K.H. Bayan shekaru arba’in da shida, a shekara ta 677 K.H., masarautar kudu ta ji la’anar Musa. La’anar Musa ita ce jayayyar alkawari. Tsawon shekaru arba’in da shida, Allah ya yi amfani da zakunan Mesopotamiya domin su kawar da rundunar kuma su tattake ta. A farshen wancan lokaci na shekaru arba’in da shida, Nebukadnezzar ya hallaka Wuri Mai Tsarki. Rundunar da tambayar Daniyel ta ambata a aya ta goma sha uku ta Daniyel takwas ta kasance cikin bautar makiyansu a tsawon wani lokaci na shekaru arba’in da shida wanda ya kai ga hallakar Wuri Mai Tsarki, wanda shi ne kuma daya batun da za a tattake a aya ta goma sha uku. Sa’ad da wadannan koguna suka kai ga 1798 da 1844 bi da bi, an tattara wata runduna tare a matsayin haikali, gama rundunar jiki ce, jiki kuma haikali ne. A farshen wancan lokaci, haikalin da aka gina a cikin shekaru arba’in da shida zai haɗu da haikalin sama cikin auren Allahntaka da ɗan’adam. Aure yana tsakanin haikali biyu, kuma abin da Allah ya haɗa tare bai kamata ya rabu ba.

Ruwan Tigris ya kai ga 1798, kuma ruwan Yufiretis ya kai ga 1844. Kafin isowar mala’ika na uku kaɗan, mala’ika na biyu ya iso, kuma daga nan a taron sansani na Exeter, New Hampshire, a ranar 12–17 ga Agusta, 1844, an zubo sakon Kukan Tsakar Dare. Exeter na nufin “kagara ta ruwa,”

kuma a taron sansanin, an gudanar da wani taro na jabun kwaikwayo a cikin wata tanti dabam, wanda wata kungiya daga Watertown, Massachusetts, ta kafa. Ruwan da suka samo asali daga Adnin, bisa ga Sister White, suna dab da a watse “kamar igiyar ruwa mai karfi” a fadin gabar tekun gabas na Amurka. Girgizar kasar da ta tayar da wannan igiyar ruwan ta faru ne a Lambun Adnin sa’ad da Shaidan ya rinjayi ’yan Adam, ya haddasa wata babbar karkarwa a Adnin wadda igiyoyinta suka kai har zuwa Kukan Tsakar Dare na tarihin Milleriyawa. Wannan igiyar ruwa mai karfi tana malalowa cikin Kukan Tsakar Dare a cikin tarihin mutum dubu dari da arba’in da huɗu, kuma igiyar da ta fara daga girgizar kasar zunubin Adamu ta kai har zuwa girgizar kasar dokar Lahadi ta Ru’ya ta Yohanna sura ta goma sha ɗaya.

Muryar Almasihu ita ce muryar ruwaye masu yawa, kuma ruwayen da aka haɗa tare su ne saƙon ruwan sama na ƙarshen lokaci. Ishaya da ɗansa Shearjashub suna tsaye a aya ta uku ta sura ta bakwai a tafkin da ke bakin magudanar ruwa ta sama, suna gabatar da saƙon ruwan sama na ƙarshe a lokacin sa hatimi na mutum dubu dari da arba’in da huɗu. A can furucin Ishaya a kan sarki Ahaz, marar hikima kuma mugaye, shi ne cewa Ubangiji zai aiko wa Ahaz da ruwayen Assuriya, wato sarki Sennacherib, kuma ruwansa zai yi ambaliya har zuwa wuya.

Ubangiji kuma ya sake yi mini magana, yana cewa, Saboda wannan jama’a suna kin ruwan Shiloah da ke gudana a hankali, suna kuma farin ciki da Rezin da ɗan Remaliya; saboda haka yanzu, ga shi, Ubangiji yana kawo musu ruwan kogin, mai karfi mai yawa, wato sarkin Assuriya da dukan ɗaukakarsa; zai kuma taso a kan dukan magudanan ruwansa, ya kuma bi ta kan dukan gabarorinsa. Zai ratsa ta Yahuda; zai yi ambaliya, ya kuma wuce; zai kai har zuwa wuya; kuma shimɗifar fikafikansa za ta cika faɗin ƙasarka, ya Immanuwel. Ishaya 8:5–8.

Ahaz ya ƙi ruwan da Ubangiji ya “aika”, saboda haka Ubangiji ya “aika” wa Ahaz ruwan Assuriya. Ahaz ya “yi farin ciki” da ƙungiyar haɗin gwiwar “Rezin da ɗan Remaliya.” Ahaz yana “yin farin ciki” da saƙon ruwan sama na ƙarshen zamani na jabu wanda Rezin da ɗan Remaliya suke wakilta.

Rezin da ɗan Remaliya, wato Feka, sarkin masarautar arewa, suna wakiltar kwaikwayon ƙarya na Ishaya da ɗansa. Wawa kuma mugun sarki Ahaz yana “murna” da haɗin gwiwar da kabilu goma na arewacin Isra’ila da Suriya suke wakilta, abin da yake misalta haramtacciyar dangantakar ikilisiya da gwamnati a lokacin dokar Lahadi. Ahaz yana murna, gama kunya da farin ciki su ne jihohin zuciya biyu masu saɓani da wahayi ya yi amfani da su wajen yi wa waɗanda aka wakilta a cikin muhawarar ruwan sama na ƙarshe jawabi. Sa’ad da Irmiya ya ci ƙaramin littafin, ya zama farin ciki da murnar zuciarsa, kuma Yowel ya sanar da mu cewa mutanen Allah ba za su taɓa jin kunya ba. Ahaz, da yake ɗan Laodikiya ne, makaho ne, saboda haka yana murna cikin saƙon ruwan karya yana kuma kin saƙon ruwan gaskiya na Ishaya. Ya kamata ya ji kunya domin dogararsa ga saƙon ruwan sama na ƙarshe na jabu wanda ambaliyar ruwan sarkin arewa take wakilta, amma ya ƙi saƙon Shiloah.

Saƙon Shiloah a cikin Ishaya takwas shi ne saƙon ruwan sama na ƙarshe. An gane tafkin Shiloah a cikin Sabon Alkawari a matsayin tafkin Silowam. A Ibrananci ko Girkanci yana nufin “aika.” Ya zama wajibi ga Almasihu ya tafi domin ya “aiko” da Ruhu Mai Tsarki. Ishaya da Ahaz suna wajen tafkin Shiloah, kuma gwajin ya ta’allaka ne a kan ko za a ba da bangaskiya ga tafkin Shiloah kamar

yadda Ishaya da dansa suke wakilta, ko kuwa bangaskiya ga Rezin da ɗan Remaliya? Ahaz yana zaɓi tsakanin ruwa biyu, ruwan Shiloah ko ruwan Sarkin Assuriya. Ahaz ya yi farin ciki da kawancen da sakon da Rezin da ɗan Remaliya suke wakilta, sabili da haka ya karɓi ambaliyar hallaka, maimakon ruwan da ke gudana a hankali a lokacin shari'arsa. Shari'arsa tana wakiltar dokar Lahadi sa'ad da sarkin arewa yake mamaye dukan duniya kamar ambaliya. Hakan yana faruwa tun daga dokar Lahadi zuwa gaba, sa'ad da ambaliyar Kukan Tsakar Dare kuma take share duniya.

Ahaz yana farin ciki da kawancen kabilu goma na arewa da Siriya, sabili da haka yana farin ciki da sakon da ke haɗa coci da ƙasa, kamar yadda kowane kawance marar doka da aka samu a cikin Maganar Allah yake wakilta. Ishaya yana wakiltar ɗan Filadelfiya, Ahaz kuma ɗan Laodikiya ne. Almasihu ya haɗa shaidar Ishaya da tasa sa'ad da Ya warkar da makaho, wani ɗan Laodikiya, a tafkin Siloam.

Yayinda Yesu yake wucewa, sai ya ga wani mutum wanda tun daga haihuwarsa makaho ne. Sai almajiransa suka tambaye shi, suna cewa, Mallam, wa ya yi zunubi, wannan mutum ne, ko iyayensa, har aka haife shi makaho?

Yesu ya amsa ya ce, Ba wannan mutum ya yi zunubi ba, ba kuwa iyayensa ba; sai dai domin a bayyanar da ayyukan Allah a cikinsa. Dole ne in yi ayyukan wanda ya aiko ni tun da rana take; dare na zuwa, sa'ad da ba wanda zai iya aiki. Muddin ina cikin duniya, ni ne hasken duniya. Da ya faɗi haka, sai ya tofa yawu a ƙasa, ya yi laka da yawun, ya shafa wa makahon idanuwan da laka, Sa'an nan ya ce masa, Je ka wanke a tafkin Siloam, (wanda fassararsa ita ce, Aiko.) Saboda haka ya tafi, ya wanke, ya komo yana gani.

Saboda haka makwabta, da waɗanda a dā suka gan shi cewa shi makaho ne, suka ce, Ashe, ba wannan ba ne wanda ya kan zauna yana roko? Waɗansu suka ce, Shi ne; waɗansu kuma suka ce, Yana kama da shi. Amma shi ya ce, Ni ne. Saboda haka suka ce masa, Yaya aka buɗe idanunka?

Sai ya amsa ya ce, Wani mutum mai suna Yesu ya yi laka, ya shafa mini a idanu, ya ce mini, Ka je tafkin Siluam, ka wanke: sai na tafi na wanke, kuma na sami gani. Yohanna 9:1–11.

An gwada makahon tare da sarki Ahaz, marar hikima kuma mugaye, ko za su sa bangaskiyarsu ga tafkin Siluam ko kuma ga ambaliyar Assuriya. Makahon ya san cewa shi makaho ne, amma Ahaz mai arziki ne, ya ƙaru da dukiya, kuma ba shi da buƙatar kome. Ahaz shi ne budurwa marar hikima a tafkin ruwan sama na ƙarshe, makahon kuwa budurwa mai hikima ce. Ruwayen da aka aiko daga, ko kuwa ruwayen da aka aiko daga Assuriya, su ne gwajin.

Tafki wuri ne inda ake tara ruwa wuri guda, kuma a ma'anar annabci tafki shi ne inda ake tattara rafuffuka iri-iri, koguna, ƙoramu, tekuna, manyan tekuna, tafkuna, ruwan sama da raba na dukan "ruwaye" waɗanda suke wakiltar muryar Kristi. Tafkin ruwan sama na ƙarshen zamani yana samuwa ne ta wurin ruwan da yake gudana daga tafkin sama. Tafkin yana wakiltar sakon ruwan sama na ƙarshen zamani a cikin mahallin gwaji. Ahaz ya ƙi ruwaye masu gudu a hankali, amma makahon ya yi biyayya ga sakon da yake da alaƙa da tafkin. Yesu ya ɗauki wani ɓangare na Allahntakarsa, wanda aka wakilta a matsayin "yawu," ya gauraya shi da lāka, yana wakiltar

haduwar Allahntaka da dan'adam da Kristi yake cikawa a Wuri Mafi Tsarki.

Almasihu ya tofa a kasa, ya gauraya yawu nasa ya yi laka. Ya yi amfani da sakon haduwar Allahntaka da mutuntaka don shafa wa makahon idanunsa. Sakon da wannan haduwar Allahntaka da mutuntaka ke wakilta shi ne sakon 1888, kuma an tsara shi domin ya sake mutum daga yanayin Laodicea zuwa yanayin Philadelphia. Amma sakon yana buƙatar sa hannun dan adam. Dole ne su je wurin tafkin, sa'an nan su wanke.

Duka sun yi zunubi, sun kuma kasa ga daukakar Allah, amma Yesu ya ce makaho din da iyayensa ba su yi zunubi ba. Yesu yana kawar da batun dora laifi daga yanayin makahon, yana kuma bayyana shi a matsayin mutumin da aka tashe domin ya daukaka Ubangiji; kuma mutumin annabci a cikin annabcin Littafi Mai Tsarki da ake tashe domin manufar cewa “ayyukan Allah su bayyana” shi ne alama, wadda ta kunshi maza da mata da suka yi kaura daga Laodicea zuwa Philadelphia. Alamar ita ce inda ake bayyana ayyukan Allah, gama aikinsa shi ne hada Allahntaka da dan'adamtaka (kamar yadda man shafawar laka yake wakilta), kuma ganimomin wannan aiki su ne wadanda ba kawai suka ji sakon Laodicea ba, amma wadanda suka bi umarnin da ke cikin sakon. Umurnin da aka ba makahon shi ne ya je ya wanke. Da zarar ya fara gani, bai bukaci ya yi kokarin daukaka Allah ba; yanayin da ya kewaye shi ne ya sa hakan ta faru.

Ya fara ne da zuwan Kristi, sai kuma aikin Kristi ya biyo baya. Aikin Kristi na karshe a Wuri Mai Tsarki na Sama dangane da mutum shi ne ya sake juya dan adam daga kwarin kasusuwan busassu matattu, ko daga kasancewa matacce a tituna, ko daga zama makaho kwarai. Aikinsa na karshe shi ne ya sake halitta mutanensa cikin surarsa, kuma wannan shi ne ainihin aikin da ya yi sa'ad da ya halicci Adamu daga turbayar kasa, sa'an nan ya hura masa numfashin rai. Aikin karshe shi ne aikin farko, gama da fari ya yi laka, sa'an nan ya shafe wannan laka da ran Ruhunsa. Ga Adamu Ruhun numfashinsa ne, ga makahon kuwa ruwan ne. A kwarin kasusuwan matattu na Ezekiyyel kuwa, sakon tarawa ne ya halicci jikin. Sa'an nan aka hura sakon iskoki hudu a kan jikin, kuma daga nan ya mika tsaye a matsayin runduna mai karfi.

Yayin da makahon mutumin yake har yanzu cikin makanta, Yesu ya gan shi, sa'an nan ya kusance shi. Ya kusanci makahon ne a cikin mahallin wata tambaya da almajiransa suka tayar, ta haka yana ba Shi damar kafa sahihin tsarin annabci na misalin. “Ayyukan Allah” alama ce ta annabci a kan layukan shaidu masu yawa dabam-dabam a cikin Littafi Mai Tsarki. Kowace bayyanuwar “ayyukan Allah” a cikin Nassosi tana cika ne a lokacin ruwan sama na karshe. Yesu yana saina mahallin labarin bisa ga sakon karshe, kamar yadda Iliya yake wakilta a cikin ayoyi na karshe na Malachi.

Ba a hukunta iyayen da makahon yaron a matsayin masu zunubi ba, gama wannan ne lokacin ayyukan al'ajabi na Allah, kuma a cikin wannan lokaci zukatan iyaye da zukatan 'ya'ya za su juya domin su ga batun da ke gaban su. Batun kuwa shi ne—ko mutumin Lawudikiya makaho ya canza ya zama shafaffe mutumin Filadelfiya. Wannan ne batun da ke fuskantar iyaye da yaron a lokacin ruwan sama na karshe, gama wannan kuma shi ne lokacin shari'a. Kuma ana aiwatar da lokacin shari'ar a lokacin tsara ta uku da ta hudu bisa ga annabcin alkawarin Ibrahim. Makahon mutumin shi ne tsara ta karshe kuma ta hudu, iyayensa kuwa su ne ta uku. A cikin wannan zamani sakon

Iliya yana sanya iyalai cikin yanayi inda ake tilasta musu su karɓa ko su ƙi saƙon tafkin Siluwam. Wawa kuma mugun sarki Ahaz ya ƙi saƙon wannan tafki, amma makahon mutumin ya karɓa. An kafa saƙon Iliya na Malakai a cikin mahallin la'ana kafin babbar ranar Ubangiji mai ban tsoro.

Sa'ad da Yesu ya tsara yanayin da muke dubawa, a cikin takaitaccen bayaninsa game da manufar mu'ujizar ya haɗa da cewa dole ne Ya yi aiki a lokacin nan, gama lokaci zai zo sa'ad da ba wani mutum da zai iya yin aiki. Aikin da Ya ambata yana gudana ne a cikin hasken yini, kuma ƙarshen aiki an wakilta shi a matsayin dare. Maganarsa tana nuni ne ga rufe lokacin alheri.

Sa'ad da Ya gama aikinsa na hukunci, sai ya tube tufafinsa na firistoci, ya sa tufafinsa na ramuwar gayya. Sa'ad da Ya gama wannan aikin rarrabe batattu daga cetattu, aikin ceto ya ƙare. An rufe ƙofar jinkai, kuma yanzu dare ne sa'ad da ba wanda zai iya yin aiki. Saƙon Almasihu ba kawai saƙon Laodiceya ga makaho ba ne, amma saƙon Iliya ne da aka kafa a cikin mahallin kusantar rufe ƙofar jinkai, wanda shi ne tsarkakakkiyar ƙwarin gwiwar Almasihu ta yin aiki domin ceton rayuka.

Da farko Kristi ya kusanci makahon, sa'an nan ya shirya ya kuma shafa maganin, sa'an nan ya ba da umarni game da wani aiki da dole makahon ya yi wa kansa, kuma abin da yake da muhimmanci daidai shi ne, yayin da ya fara wannan aiki ganinsa ya komo. Da zarar ya samu gani, ya sāke kamanni daga makahon Laodikiya ya zama Filadelfiya. Lokacin sauyi na waɗannan ikkilisiyoyi biyu ya cika tun daga farko daga 1856 zuwa 1863.

Wannan lokaci yana wakiltar rarrabuwa tsakanin alkama da ciyawa banza, da kuma hatimtar ƙarshe ta dubu ɗari da arba'in da huɗu, waɗanda daga baya ake ɗaukaka su a matsayin tuta. Nan da nan makahon ya zama abin da jama'a ke maida hankali a kai—da zarar ya canja daga Bafiladelfiya zuwa Filadelfiyawa. Makahon shi ne dubu ɗari da arba'in da huɗu, kuma mugun sarki marar hikima Ahaz da mutanen tsohon alkawari ne waɗanda ake tofar da su daga bakin Ubangiji. A daidai wannan mahallin na tarihi, ko dai Yesu yana amfani da tofinsa don shafa wa mutanen sabon alkawarinsa, ko kuwa yana tofar da mutanen tsohon alkawari daga bakinsa.

Za mu ci gaba da waɗannan tunane-tunane a talifi na gaba.

“Rikicin da ke Tafe”

“Cikin daidaitacciyar sahihanci marar kuskure, Madawwami marar iyaka yana rife da lissafi da dukan al'ummai. Yayin da ake mika jinkansa tare da kiraye-kirayen tuba, wannan lissafi zai ci gaba da kasancewa a buɗe; amma sa'ad da aka kai ga wani iyaka tabbatacce wanda Allah ya ƙayyade, hidimar fushinsa ta fara. Sa'an nan lissafin ya rufe; haƙurin Allah ya ƙare; ba a ƙara yin roko domin jinkai a madadinsu.”

“Annabin, yana duba cikin ƙarnuka masu zuwa, ya ga zamaninmu a sarari a gabansa. Al'umman wannan zamani su ne suka karɓi jinkai marasa misaltuwa. An ba su mafi zaɓaɓɓun albarkatun sama; amma ƙara girman kai, kwaɗayi, bautar gumaka, raina Allah, da munin butulci, duk an rubuta a kansu. Suna gaggauta rufe lissafinsu da Allah.

“Ranaku suna ta kusatowa da sauri sa'ad da za a yi babban ɗimauta da rikicewa a cikin duniyar addini. Za a yi alloli da yawa da ubangiji da yawa; kowace iska ta koyarwa za ta dinga busawa;

kuma Shaidan, sanye da tufafin mala'iku, zai rudi, in da zai yiwu ne, har ma zabaɓɓu kwarai.

“Raini na ko'ina da ake yi wa nagarta ta gaskiya da tsarki yana sa waɗanda ba su da dangantaka mai rai da Allah su rasa girmamawarsu ga dokarsa. Kuma yayin da rashin girmamawa ga dokar Allahntaka yake kara bayyana a fili, layin rarrabewa tsakanin masu kiyaye ta da duniya da kuma ikkilisiya mai kaunar duniya zai kara fitowa sarai. Kaunar ka'idodin Allah tana karuwa a cikin wani rukuni, gwargwadon yadda raini gare su yake karuwa a cikin dayan.”

“Babban NI NE yana tabbatar da dokarsa. Yana magana ga waɗanda suke mayar da ita banza a cikin guguwa, a cikin ambaliya, a cikin hadari, a cikin girgizar kasa, a cikin hatsarori ta kasa da ta teku. Yanzu ne lokacin da mutanensa za su nuna kansu masu aminci ga ka'ida.

“Muna tsaye a kofar manyan al'amura masu girma da tsanani. Ubangiji yana bakin kofa. A kan Dutsen Zaitun Mai-ceto ya maimaita abubuwan da za su riga wannan babban al'amari: 'Za ku ji yaƙe-yaƙe da jita-jitan yaƙe-yaƙe,' in ji shi. 'Al'umma za ta tasar wa al'umma, mulki kuma wa mulki; za a yi yunwa, da annobai, da girgizar kasa a wurare dabam-dabam. Dukan waɗannan su ne farkon baƙin ciki.' Ko da yake waɗannan annabce-annabce sun sami cika a wani bangare a hallakar Urushalima, suna da fiye da haka kai tsaye a kwanaki na karshe.”

“Yahaya da sauran annabawa su ma shaidu ne ga waɗancan mummunan al'amura da za su faru a matsayin alamomin zuwan Almasihu. Sun ga rundunoni suna taruwa domin yaƙi, kuma zukatan mutane suna karaya saboda tsoro. Sun ga aka motsa duniya daga matsayinta, aka dauke duwatsu aka jefa su cikin tsakiyar teku, rakuman ruwanta suna ruri suna hargitsewa, kuma duwatsun suna karkarwa saboda kumburinta. Sun ga an buɗe kwanukan fushin Allah, kuma annoba, yunwa, da mutuwa suka auka wa mazaunan duniya.”

“Tun tuni ake janye Ruhun Allah mai hanawa daga duniya. Kuma guguwa, hadari mai karfi, bala'o'i a teku da kasa, suna biye wa juna cikin saurin gaske. Kimiyya tana neman bayyana dukan waɗannan. Alamomin da suke karuwa kewaye da mu, masu sanar da kusantowar Dan Allah, ana danganta su ga kowane abu banda ainihin dalili na gaskiya. Mutane ba sa iya gane mala'ikun sintiri masu tsare iskoki huɗu domin kada su busa har sai an sa hatimi a kan bayin Allah; amma idan Allah ya umurci mala'ikunsa su saki iskokin, za a ga irin yanayin fushinsa na ramawa wanda babu wani alƙalami da zai iya kwatantawa.”

“Wata babbar fitina tana gab da auka mana; amma bayin Allah ba za su dogara ga kansu ba a cikin wannan gagarumar matsananciyar bukata. A cikin wahayi da aka ba Ishaya, Ezekiyel, da Yahaya, muna ganin yadda sama take da kusanci kwarai da abubuwan da suke faruwa a duniya. Muna ganin kulawar Allah ga waɗanda suke masu aminci gare shi. Duniya ba ta rasa mai mulki ba. Tsarin al'amuran da za su zo yana cikin hannun Ubangiji. Maidaukakar sama yana riƙe da makomar al'ummai, haka kuma da al'amuran ikilisiyarsa, a cikin kulawarsa ta kansa.

“Allah ya bayyana abin da zai faru a kwanaki na karshe, domin mutanensa su kasance a shirye su tsaya da karfi a gaban guguwa na hamayya da fushi. Waɗanda aka gargade su game da al'amuran da ke gabansu ba za su zauna cikin natsattsiyar jiran hadari mai zuwa ba, suna ta'azantar da kansu cewa Ubangiji zai ka're amintattunsa a ranar wahala. Ya kamata mu zama

kamar mutane masu jiran Ubangijinsu, ba cikin zaman banza na jira ba, sai dai cikin aiki na gaskiya, tare da bangaskiya marar jijjiguwa. Ba wannan ne lokacin da za mu bari tunaninmu ya dulmuya cikin abubuwa marasa muhimmanci sosai ba.”

“Yayin da mutane suke barci, Shaidan yana ta shirya al’amura da kwazo domin mutanen Ubangiji kada su sami jinkai ko adalci. Yunkurin Lahadi yanzu yana ci gaba ne a cikin duhu. Shugabanni suna boye ainihin batun, kuma da yawa daga cikin wadanda suka hada kai da wannan yunkuri ba su kansu suke ganin inda wannan boyayyen kwarara yake nufi ba. Ikirarrakinsu masu laushi ne, kuma a fili kamar na Kirista ne; amma idan ya yi magana, zai bayyana ruhun macijin. Hakkinmu ne mu yi dukan abin da yake cikin ikonmu domin kawar da hatsarin da ake yi mana barazana da shi. Ya kamata mu gabatar wa mutane da ainihin batun da ake takaddama a kai, ta haka muna tsoma bakinmu da mafi ingancin hamayya ga matakan da ake dauka domin tauye ’yancin lamiri. Ya kamata mu binciki Nassosi, kuma mu iya ba da dalilin bangaskiyarmu. Annabin ya ce, ‘Mugaye za su yi mugunta, kuma babu daya daga cikin mugaye da zai fahimta; amma masu hikima za su fahimta.’”

“Makoma mai muhimmanci tana gabanmu. Domin mu fuskanci gwaje-gwajenta da fitintinunta, kuma mu cika nauyaye-nauyayenta, za a buƙaci babban bangaskiya, kuzari, da juriya. Amma za mu iya yin nasara cikin daukaka; gama babu ko rai guda mai tsaro, mai addu’a, mai bangaskiya, da za a kama cikin tarkon dabarun makiyi. Dukan sama tana da sha’awa game da jin dadinmu, kuma tana jiran mu nemi hikimarta da karfinta. Kowace irin tasiri mai adawa, ko a bayyane ko a boye, za a iya yin nasara a kanta, ‘ba da karfi ba, ba da iko ba, sai dai ta Ruhuna, in ji Ubangijin runduna.’ Allah yana da niyya a yanzu kamar yadda yake a zamanin da ya yi aiki ta wurin kokarin mutane, kuma ya cika manyan abubuwa ta wurin kayan aiki marasa karfi. Ba za mu sami nasara ta wurin yawa ba, sai dai ta wurin cikakkiyar mika wuya ta rai ga Yesu.”

“Yanzu, tun da jinkai har yanzu yana nan, tun da Yesu yana yi mana ceto, bari mu yi cikakken aiki domin madawwamiya.” Southern Watchman, December 25, 1906.